

Täysistunto 17.11.2022 klo 9.30-11.30

Eduskunnan suuren valiokunnan sali

Osallistujat

Jäsenet: pj. Inka Hopsu (vihr, poistui klo 10.55), Eva Biaudet (rkp), Annika Launiala (Fingo), Gary Klaukka (demokratia –painopiste), Anne Tarvainen (luonnonvara –painopiste), Tuomas Tuure (naisten ja tyttöjen oikeudet, syrjimättömyys -painopiste), Unna Lehtipuu (talous ja työ –painopiste), Pia Björkbacka (SAK), Katri Suomi (koulutus ja demokratia -painopiste), Jaana Hirsikangas (monenkeskinen yhteistyö – painopiste), Juha Ruippo (MTK), Helena Laukko (monenkeskinen yhteistyö –painopiste), Laura Kurki (Suomen Yrittäjät)

Asiantuntijajäsenet: Aki Enkenberg (UM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Leena Pentikäinen (TEM), Antero Klemola (UM), Timo Voipio (STM), Taina Kulmala (VNK)

Muut: Henrik Fredborg Larsen (UNDP), Matleena Siipola (UNDP), Juha Miettinen (Manketti oy)

1. Kokouksen avaus
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.33.
2. Pöytäkirjojen hyväksyminen
Täysistuntopöytäkirja 15.9.2022 ja työvaliokunnan pöytäkirja 24.10.2022 hyväksyttiin.
3. YK:n kehitysohjelman UNDP:n Inhimillisen kehityksen raportti 2021-2022

YK:n kehitysohjelma UNDP:n Pohjoismaiden johtaja Henrik Fredborg Larsen esitteli toimikunnalle uusimman inhimillisen kehityksen raportin löydöksiä ja suosituksia. Kansakunnan terveyttä, vaurautta ja koulutustasoa mittaava inhimillisen kehityksen indeksi (Human Development Index HDI) on laskenut maailmanlaajuisesti kahtena peräkkäisenä vuotena ensimmäistä kertaa raportin 32-vuotisen historian aikana. Inhimillinen kehitys on viime vuosien peräkkäisten kriisien johdosta pudonnut takaisin vuoden 2016 tasolle ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa on otettu takapakkia. Syyskuussa julkaistu raportti listaa ratkaisuja ja suosituksia sille, miten kehitys saadaan takaisin raiteilleen vaikeasta maailmantilanteesta huolimatta. Täysistunnossa kuulumme tiivistyksen näistä ratkaisuehdotuksista ja niiden edellytyksistä sekä keskustelimme raportin huomioista erityisesti Suomen kehityspoliittikan näkökulmasta.

Human Development Report 2021/2022: Uncertain Times, Unsettled Lives: Shaping our Future in a Transforming World – raportin esittely, UNDP:n Pohjoismaiden johtaja Henrik Fredborg Larsen:

Maailmassa on tällä hetkellä paljon yhteenkietoutuvia ja samanaikaisia haasteita; mm. poliittista polarisaatiota, ilmastonmuutos, Ukrainan sota Euroopassa. Raportti tarkastelee miten nämä kaikki vaikuttavat toisiinsa ja miten ihmiset reagoivat tässä kontekstissa. Näyttää siltä, että mennään kriisistä kriisiin eikä juurisyihin päästä puuttumaan. Vaikka elämä ollut aina epävarmaa, epävarmuustekijät ovat nyt muuttumassa ja mutkistumassa. Mitä tämä sitten tarkoittaa inhimilliselle kehitykselle: v. 2020 90% maailman maista kärsi HDI:n laskusta. V.2021 lasku jatkui, nyt samalla tasolla kuin vuonna 2016. Edistys on pyyhkiytynyt pois. Uusi epävarmuus on kompleksia ja siinä on eri ulottuvuuksia: planetaarinen epävarmuus, ilmastonmuutos, ihminen muuttaa planeettaa, intensiivinen polarisaatio ja yhteiskuntien muutos, tekoäly. Epävarmuustekijöillä on valtavat vaikutukset ihmisiin, esim. yksi kahdeksasta ihmisestä kärsii mielenterveyden on-

gelmistä. Ihmiset eivät luota hallituksiinsa, ihmiset ovat epävarmoja. Tämä ajaa ihmisiä äärimmäisiin mielipiteisiin. Yhteiskunnat ovat jakautuneita yhä suuremmissa määrin. Raportti tarkastelee sitä, miten navigoida tässä epävarmuudessa: innovaatiot (rauhanrakennus, energiatehokkuus, sosiaaliset innovaatiot, median lukutaito), peruspalvelut (peruspalveluihin pääsy, ihmisoikeuksien suojeleminen, osallistaminen), investoinnit (julkiset palvelut, luonnonvarojen kestävä hallinta, varautuminen luonnon muutoksiin, ym). Tulevaisuus: vaaditaan useita erilaisia ratkaisuja, pitää olla kehitysinvestointeja, pitää rikkoa haurauden kierre, kriisien estoon pitää investoida enemmän sekä ratkoa niiden juurisyitä ja kehitykseen pitää investoida kriiseissä. Epävarmoissa tilanteissa ollaan esim. Ukrainassa ja Afganistanissa, Sahelin alueella. Suomen sijoitus on edelleen korkea: sijalla 11. HDI:ssä suomalaiset rikkaampia, paremmin koulutettuja ja elävät pidempään kuin ennen, mutta planetaarinen jalanjälki on liian suuri ja epätasa-arvoa esiintyy edelleen. Gender inequality index:issä Suomi on 170 maan joukossa sijalla 6.

Keskustelussa kysyttiin onko tehty demokratian ja autokratian vertailua ja onko analysoitu tilannetta, jossa ei olisi Agenda2023, kuinka huonosti asiat olisivat, ja miten on reflektoitu Agenda2023 tavoitteiden toteutumista tällä hetkellä. Vastauksena kuultiin, että agenda2030 tuo asiat päätöksentekoon, pohjoismaiden tulisi johtaa tätä prosessia. UNDP ei ole arvioinut skenaariota, jossa agenda2023 tavoitteita ei olisi lainkaan ollut, mutta edistystä niiden ansiosta on kuitenkin ollut. Todettiin myös, että ympäristöasiat voisivat olla raportissa vielä vahvemmin esillä (biodiversity loss), luonnonvarat useissa tapauksissa kriisien taustalla. Kysyttiin myös, miten paljon raportti keskittyy sukupuolten välisen tasa-arvon asioihin. Vastasi, että ilmasto, biodiversiteetti ja kehitys liittyvät toisiinsa. Climate promise: 130 maata vastaa haasteeseen, miten lisätä kansallista kontribuutiota biodiversiteettikriisiin ja ilmastoasioihin. Raportissa on myös genderlinssi ja yleisesti todettava, että tilanteet vaikuttavat erilaisilla tavoilla eri ihmisryhmiin. Todettiin myös, että on vaikeaa saada rahoitusta työlle, jossa keskitytään juurisyiden ratkaisemiseen. Esiin nousivat myös mielenterveyskysymykset ja niiden aiheuttama kasvava polarisaatio. Vastaukset: juurisyiden ratkaisemiseen tarvitaan rahoitusta, mutta humanitaarisille kriiseille on helpompi saada rahoitusta. Juurisyiden rahoitukseen tarvitaan triple nexus –rahoitusta. Investoidaan toivoon, ei vain katastrofeihin. Nuorison mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet dramaattisesti viimeisen vuosikymmenen aikana, tämä oli yksi raportin päälöydöksistä. Mielenterveyden ongelmat eivät kosketa vain kehitysmaita, vaan ovat maailmanlaajuinen ongelma.

4. Kuinka kuroa digikuilua kestävästi ja yhdenvertaisesti? Kehityspoliittisia näkökulmia oppimisen ja työn digitalisoitumiseen - KPT:n tuleva selvitys "ennakoesittelyssä"

Digitalisaatio etenee kaikkialla nopeaa vauhtia ja ennennäkemättömän laajassa mittakaavassa. Tämä muutos tapahtuu myös kehitysmaissa – ja se tapahtuu usein nopeammin ja kauaskantoisemmilla (positiivisilla ja negatiivisilla) seurauksilla kuin esimerkiksi Suomessa. Digitalisaation rooli kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa edellyttää, että myös suomalaisessa kehityspoliittisessa keskustelussa pyritään jäsentämään ja määrittelemään digitalisaation merkitystä entistä seikkaperäisemmin. KPT:n työohjelman mukaisesti toimikunta on teettänyt ulkopuolisen selvitystyön aiheesta, joka on valmistumassa marraskuun aikana. Selvitys avaa digitalisaation tuomia mahdollisuuksia ja haasteita erityisesti oppimiseen ja työhön liittyvien Suomen kehityspoliittikan tavoitteiden kannalta. Selvityksessä digitalisaatioteemaa tarkastellaan "ketään ei jätetä" –periaatteen, syrjimättömyyden ja tasa-arvon valossa. Toimeksiannon toteuttavat Manketti Oy ja Saliens Oy ja sitä ohjaa KPT:n puheenjohtajan ohjaama, jäsenistön ja sih-

teeristön edustajista muodostettu ohjausryhmä. Selvitys sisältää suosituksia kehityspoliittisille toimijoille ja poliittisten päättäjien käyttöön. Sen pohjalta toimikunta laatii yhteisen lausunnon aiheesta, joka julkaistaan yhdessä selvityksen kanssa ensi vuonna. Täysistunnossa kuultiin ennakkoesittely tulevista raportista ja käytiin sen pohjalta keskustelua.

Raportin esittely Juha Miettinen, Manketti Oy: Tällä hetkellä teksti on vielä luonnosvaiheessa. Työn ohjausryhmä on käsitellyt ja kommentoinut luonnosta ja se on tarkoitus saattaa päätökseen vuoden loppuun mennessä. Manketti Oy on valmistellut raporttia Saliens Oy:n kanssa. Digitalisaatio on yksi merkittävimmistä muutostekijöistä nykykehityksessä. Nyt tarvitaan linjauksia siitä, mitä digiasiat tarkoittavat kehityksessä ja kehityspolitiikassa. Tarkoituksena on tehdä vaikuttamistyöhön sopiva selvitysraportti päättävälle ja valmisteleville tahoille. Raportti käsittelee digitaalisuuden haasteita ja mahdollisuuksia, luo katsauksen digitalisaatioon Suomen kehitysyhteistyössä, esitetään vertaismaa-analyysi, suositukset sekä teemaluvut oppimisesta ja työelämästä. Perusviesti raportissa on se, että digikuilu on kasvamassa ja kestävä kehityksen tavoitteita ei saavuteta jos kuilua ei kavenneta. Raportti esittää digitalisaation mahdollisuuksia ja riskejä: uusia taloudellisia mahdollisuuksia, parantaa pääsyä koulutukseen, terveydenhuoltoon, palveluihin, lisää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Mutta kasvattaa myös riskejä: ihmisoikeusloukkaukset, kyberhyökkäykset, lisää disinformaatiota, kärjistää sukupuolten välistä epätasa-arvoa, vahvistaa eriarvoisuutta ja häirintää. Digioppiminen on sekä mahdollisuus että haaste: pandemia synnytti uusia koulutuspalveluita, verkko-oppimista, mutta toisaalta digitaitokuilu syveni, digioppimisen haasteet kumuloituvat haasteellisissa ympäristöissä, tytöt ja heikoimmassa asemassa olevat useimmiten kärsijöinä. Työelämässä: etätö, uusi ansaintamahdollisuus, lisää myös työmarkkinoiden polarisaatiota, jossa myös digikuilu, koulutus ja työmarkkinoiden haasteet liittyvät yhteen. Digitalisaation vahvistaa herkästi epätasa-arvoisuutta. Suomen kehitysyhteistyössä: Suomi on aihealueen edelläkävijä, digihankkeita ollut jo 20 vuotta. Monenkeskinen yhteistyö kasvamassa toimintamuotona, finanssisijoitukset ovat merkittävä yhteistyömuoto tässä (Finnfundin digisalkku yli 60 milj eur). Valtioneuvoston ylivaalikautinen selonteko nostaa digitalisaation esille, sen merkityksen ja haasteita, samoin kuin Afrikka-strategia. Raportin suositukset: digitalisaatio vaatii strategisuutta ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Tarvitaan strategisia päätöksiä digitalisaation roolista, tuen muodosta on tehtävä strategisia päätöksiä, johdonmukaisuus varmistettava eri alojen ja toimijoiden välillä, eettiset toimintaohjeet tarvitaan (kuten Principle for Digital Development). Kansainvälinen yhteistyö: tulee olla aktiivisesti mukana luomassa kestävä digitalisaatioinfrastruktuuria, instituutioita vahvistettava. Tarvitaan osallistavaa politiikkaa, digitaalisten julkishyödykkeiden kehittämistä edunsaajien kanssa tarvitaan ja on tuettava.

Keskustelussa nostettiin esille vammaiset, yritykset ja digitalisaatio. Fingon kautta tehty opas, miten kehitysyhteistyössä huomioidaan saavutettavuus ja miten hoidetaan asioita inklusiivisesti. Todettiin, että myös infrassa on haasteita kehitysmaissa. Huomioitiin, että finanssisijoitukset eivät automaattisesti tarkoita hyvää, vaan väärin toteutettuna voivat myös aiheuttaa hankaluuksia. Toivottiin, että otsikoinnin mukaisesti kestävyyskysymykset huomioidaan ja ilmasto ja ympäristö otetaan mukaan riskitaulukkoon (sähkön kulutus, energiatehokkuus, ym). Ihmisoikeusperustaisuus, kansalaisyhteiskunta ja demokratia: tila kaventunut merkittävästi, digitalisaatio voi vaikuttaa negatiivisesti myös demokratiaan. Vaatii johdonmukaisuustyötä kun tehdään linjausta asiasta. Toivottiin myös, että raporttiin otetaan paremmin esille Suomen lisäarvo ja rooli, heikkoudet ja eri maiden vaikuttamistyö sekä disinformaatio. Kysyttiin myös, miten vahvistetaan Suomessa kehitysyhteistyön ja yritysten yhteistyötä. MM. KUA:lla on pakolaisten kanssa tehtävää yhteistyötä (kulutus, toimeentulo) alalla ja tämän voisi lisätä raporttiin.

Työelämän haasteet eivät näy riittävästi raportissa ja ihmisoikeusnäkökulma toivottiin systemaattisesti esille tekstiin. Teksti on nyt positiivista, mutta työelämän osalta haasteita esiintyy.

Manketti Oy/Juha Miettinen totesi, että kommentit otettu vastaan ja haasteet tunnistettu. Lisätään raporttiin näitä puolia. Myös innovaatioita ja yritys yhteistyötä esille. Ilmastoa, työelämää tulossa mukaan.

Ulkoministeriön puolelta toivottiin evidenssipohjaista näkökulmaa enemmän; mitä tiedämme digitalisaation vaikutuksista, esim. talouskasvuun, tuloerojen vähenemiseen. Uutta tietoa tullut tästä esim. Maailmanpankilta. Ilmastovaikutukset; ei tiedetä tarpeeksi vielä, autokratiat vs. demokratiat, suurvalta-politiikka, yksityisen sektorin rooli, mihin julkisen sektorin tulisi investoida tällä alalla. Poliitiikkaohjaus: strategian tuottaminen on hyvä asia, mutta vaikea katsoa ainoastaan kehitysyhteistyön näkökulmasta, vaan katsottava laajemmin: mm. kauppa, ihmisoikeudet, asetetaan kehitysyhteistyö sitten tähän kehiköön. Osastojen välinen yhteistyö tiivistynyt ulkoministeriössä tässä, strategiatyötä ei ole vielä käynnissä, mutta keskustelua siitä on. Rahoitusprosessi: ihmisoikeusperustaisesti toteutetaan, tasa-arvo otetaan huomioon kun rahoitetaan (tämä ei näy ehkä ulospäin). Kapasiteetin rakentamisen painotus ollut tähän mennessä. Teknologiakehitystä ei tuettu niinkään, tulisi arvioida miten suomalaista osaamista saataisiin tähän mukaan. Monenkeskinen yhteistyö tuo skaalaa ja vaikuttavuutta toimintaan. Alueellisia hankkeita on maahankkeiden lisäksi. Investoidaan infraan, Suomi rahoittaa infran suunnittelua, painotetaan työssä ihmisoikeusasioita.

Pääsihteeri totesi keskustelun lopuksi, että ohjausryhmä ja konsultit jatkavat työtä, lopullisesta raportista tehdään KPT:n lausunto. Erilliselvitys tulossa liittyen digitalisaatioon ja naisihmisoikeuspuolustajien erityisasemaan.

5. Kehityspoliitiikan ajankohtaiset

- *Kuulumisia Sharm el-Sheikhin COP-27 ilmastokokouksesta 6.-18.11. WWF & YM*
Marjaana Kokkonen/Ympäristöministeriö kertoi, että tavoitteista ollaan vielä kaukana, nyt käyty teknisiä neuvotteluja, joita siirtyi toiselle viikolle myös. Haasteena ilmastomuutoksen hillintä ja sopeutumistavoitteet. Egyptin prioriteetit eivät vastaa esim. EU:n tavoitteita. Menetykset ja vahingot ja rahoitusjärjestelyt yksi kuumimmista aiheista. Ilmastomuutoksen hillinnän työohjelma: neuvottelut hyvässä hengessä, kehitysmaiden ryhmässä hajontaa. Todettiin myös, että Suomen valtuuskunnassa on mukana myös kansalaisjärjestöjä ja että coverletter näyttää hyvältä tällä hetkellä, ihmisoikeudet huomioitu hyvin, mutta alkuperäiskansat puuttuu. Ensimmäistä kertaa myös työntekijöiden oikeudet mukana. 1,5 asteen keskustelu vaikeaa.
KPT:n ilmastorahoitusryhmä jatkaa toimintaa, keskustelee mm. Suomen ilmastosuunnitelmasta (loss+damage, strategiset tavoitteet), vahvempaa poliittista keskustelua. Myös ulkoministeriön ilmastorahoitusevaluaatio on lähtenyt käyntiin.
- *Ulkoministeriön Kehityspoliitiikan tulosraportti 2022 on julkaistu 9.10. ja siitä käydään eduskunnan täysistuntokeskustelu 10.11.* Tulosraportin alustava esittely KPT:n jäsenille tapahtui KPT:n työvaliokunnassa MA 24.10. ja sidosryhmille & medialle 3.11. KPT:n sihteeristö toimitti taustapaperin ja UM:n tiivistelmän KPT:n kansanedustajajäsenille sekä eduskunnan Globaaliryhmälle 8.11. tulosraporttia koskevan salikeskusteluun valmistautumisen tueksi. Tulosraportin tarkemmasta sisällöstä toivotaan painopiste- ja instrumenttikohtaista erilliskeskustelua KPT:n jäsenten ja ulkoministeriön kanssa esimerkiksi alkuvuodesta. Tulosraportin ulkopuolinen evaluointi toiveissa.

- *Kehitysyhteistyön muutokset ja tulevaisuus Pohjoismaissa – tutkijaryhmä Suomessa 12.-13.12.* Teemanumeron lanseerausta varten KPT:n kutsusta Helsinkiin saapuva ryhmä tapaa KPT:n jäsenistöä, ministeriön virkamiehiä ja tutkijakollegoita sekä lounastaa kansanedustajien kera ajankohtaisen teeman ympärillä.

KPT:n eduskuntavaikuttaminen

- *KPT-Kestävän kehityksen toimikunnan yhteiset vaikuttamistyön tapaamiset puolueisiin ja eduskuntaryhmiin (vaaliohjelmat) on loppusuoralla.* Sihteeristöjen ja molempien toimikuntien kansanedustajajäsenten lisäksi tapaamisiin osallistuu vaihtuen myös muita toimikuntien yhteisiä jäseniä (erilliskutsusta). Tapaamisen teemana on yhteisesti uusi kansallisen kestävä kehityksen strategia ja KPT:n osalta sen globaali, kehityspoliittinen ulottuvuus (ml. kehitysrahoitus/investoinnit, Ukrainan sodan vaikutukset ja syrjimättömyys ja johdonmukaisuus). Tarkemmat kärjet sovitaan räätälöidysti kunkin puolueen kanssa ja puolueille tarjotaan yhteistyömahdollisuuksia jatkossa.

KPT:n Kehityspoliittiset selvitykset ja vaikuttaminen

- *Ihmisoikeusperustaisuuden ja syrjimättömyyden toteutuminen Suomen kehityspolitiikassa* – KPT:n asiantuntijaryhmän työ on kääntymässä loppusuoralle. Ryhmässä kuulolla myös UM:n evaluointiyksikön edustus ja neuvonantaja. Työtä täydentää suppea *erillisselvitys Digitalisaatio ja gender ihmisoikeusperustaisessa kehityspolitiikassa*. Työt julkaistaan 31.1.2023.

6. Tulevat KPT-tapahtumat

- TO 8.12. klo 09:30-11:00 KPT:n työvaliokunta: paikalla Kauppa ja kehitys -suurlähettiläs Eija Rotinen. Jatkamme ensi vuoden KPT-toiminnan suunnittelua (Pikkuparlamentin kabinetti Tervaleppä+ Teams, hybridikokous)
- TI 13.12. Julkaisutilaisuus: "Nordic Development Aid. Divergent Like-mindedness?", (Pikkuparlamentin auditorio)
- TO 19.1. Täysistunto, teemana kehityspoliittiset finanssisijoitukset (Suuren valiokunnan Sali, Pikkuparlamentti)
- TI 31.1. Julkaisutilaisuus: Ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspolitiikassa (Zoom)
- KPT:n HRBA-työryhmän kokoukset (Teams):
 - 17.11. klo 14-16
 - 8.12. klo 14-16
 - 19.12. klo 14-16

7. Kokouksen päättäminen

Pääsihteeri päätti kokouksen klo 11.31.